

Martin Hoffmann

Anbragte børn i socialpædagogiske lænker bag tremmer

– deres livsførelse og konflikter med de professionelle

Resumé:

Denne artikel er baseret på ph.d. afhandlingen: Pædagogik Bag Tremmer (Hoffmann, 2018) som er en socialpsykologisk undersøgelse af den socialpædagogiske praksis fra et inter-subjektivt og dialogisk perspektiv med både børn og socialpædagoger. Artiklen er en revideret udgave af mit Ph.d. forsvar som blev afholdt ved Roskilde Universitet d. 9. november 2018. I dansk sammenhæng ser vi, at der er en stigende tendens til, at anbringe børn under 18 år på sikrede institutioner. Socialpædagogerne har en dobbeltrolle i hverdagens praksis. De skal både kontrollere børnene (hvad de må, hvornår og hvordan) og samtidigt involvere deres selv- og medbestemmelse på forskellig vis. I denne forståelse fremstår kontrolbestrebelse og pædagogiske intentioner om forandring som modstridende fænomener der er svære at forene i hverdagen. På en sikret institution er socialpædagogerne nødsaget til trods vanskelige betingelser, at kunne forene begge sider på meningsfulde måder. I artiklen viser jeg, at hverdagen trods forvarings- og resocialiseringsfunktionen, rummer mange pædagogiske muligheder som indfris på forskellig vis.

Nøgleord: Daglig livsførelse, modsigelser, sikrede institutioner, socialpædagogik, konfliktuelt samarbejde

Introduktion:

Hvad skal beslutningstagere i et samfund stille op med børn der bevæger sig på kanten af samfundets gældende regler, normer og værdier? Dette spørgsmål har nutidigt og historisk været til heftig politisk og pædagogisk debat. Særligt anbringelser af børn på sikrede institutioner bliver ofte diskuteret mellem politikere, professionelle praktikere og i forskningskredse. Her går diskussionen på, om institutionernes primære opgave er at straffe, kontrollere, udføre pædagogisk relations arbejde, terapeutisk behandle eller blot afskærme og beskytte samfundet fra børnene. I nogle politiske sammenhænge argumenteres for, at socialpædagoger skal tildeles øgede magtbeføjelser i form af belønnende- og straffende initiativer i den socialpædagogiske praksis. Eksempelvis øget kameraovervågning, fratagelse af lommepenge helt eller delvist, udvidelse af adgangen til kropsvistationer, begrænsning i adgangen til eksternt kommunikation eller fysiske magtanvendelser ved overskridelse af husordenen.

Andre argumenter for, at den socialpædagogiske indsats i højere grad bør bero på en relations-baseret praksis og hvor børnenes initiativer mødes med tillid, rummelighed og tolerance (Jensen, 2018). I Dansk sammenhæng ser man, at der er opstået en stigende interesse for pædagogisk behandling af udsatte børn på sikrede institutioner. Disse børn er anbragt på forskellige vilkår og med forskellige begrundelser. Langt størstedelen er anbragt i varetægtssurrogat og hvor selve anbringelsen træder i stedet for ophold i fængsel sammen med voksne. Dette skyldes, at børn under 18 år skal straffes og afsone adskilt fra voksne jf. børnekonventionen og Lov om Social Service (Børne- og Socialministeriet, 2018; UNICEF, 1989). Gennem en længere årrække ser man dog, at der er sket en stigning i sociale anbringelser på institutionerne. Sociale anbringelser betyder, at børn under 18 år som ikke har begået eller er sigtet for noget kriminelt, alligevel kan anbringes på særligt sikrede institutioner, hvis barnet vurderes at være til fare for sig selv eller sine omgivelser (Børne- og Socialministeriet, 2017; 2018). I praksis betyder det, at de sikrede institutioner modtager børn på meget forskellige anbringelsesgrundlag og med meget forskellige behov i den socialpædagogiske praksis. Denne sammenblanding af retslige og sociale anbringelser kritiseres på tværs af lande hvor sikrede institutioner finder anvendelse (Bonke & Kofoed, 2001; O'Neill, 2001; Rasmussen et al., 2005).

De sikrede institutioner er i udgangspunktet socialpædagogiske institutioner og har behandling og pædagogik som deres hovedformål for både retslige og sociale anbringelser. Men institutionernes akitektoniske indretning tager mere form og udtryk som fængsler med et massivt præg af kontrol. Dette præg af kontrol kan ses ved, at institutionerne er spredt geografisk over det meste af Danmark og de er typisk placeret i landlege områder langt fra de større danske byer. De er gemt af vejen og intentionen er, at beskytte samfundet mod disse

børn og omvendt. Bygningerne er omkranset af metervis højt jernhegn med pigtråd på toppen. Der er videoovervågning og samtaleanlæg fra yderlågen og de anbragtes hverdag er stærkt kontrolleret i brev- og besøgskontroller, ufravigelige hverdagsrutiner med massiv mandsopdækning med mange ansatte pr. barn i forhold til andre socialpædagogiske institutioner. Selvom der ikke er noget nyt i, at socialpædagogiske indsatser med normalisering, – disciplinerings, – og resocialiseringsopgaver gør brug af kontrollerende virkemidler (Madsen, 2000), så fremstår kontrollen i disse institutioner mere skærpet end andre steder vi kender inden for det socialpædagogiske felt. Denne dobbelte opgave mellem kontrolbestræbelser, straf og frihedsberøvelse på den ene side og pædagogiske intentioner om forandring, terapi, behandling på den anden, har længe været problematiseret i forskningsmiljøer nationalt og internationalt. Dette ses både i regi af traditionel fængselsforskning men også inden for feltet af sikrede institutioner for børn under 18 år (Barry & Moodie, 2008; Bengtsson, 2012; Bonke & Kofoed, 2001; Bryderup, 2010; Enell, 2016, 2017; Henriksen, 2017; Kyvsgaard, 1998; Pollack, 2009; Rose, 2002; Smith & Milligan, 2004). Straffende og kontrollerende bestræbelser bliver i almindelighed opfattet som en hård disciplinering der står i modstrid til de mere bløde idealer om pædagogik og behandling. Hvor kontrolbestræbelser og straffen bliver opfattet som en hård disciplinering, så bliver pædagogikken i højere grad opfattet som en respektfuld form for selvudvikling hvor børnene inviteres ind i dialog til selv- og medbestemmelse. I denne forståelse fremstår kontrolbestræbelser og pædagogiske intentioner om forandring som modstridende fænomener der er svære at forene i hverdagen. På en sikret institution er socialpædagogerne nødsaget til trods vanskelige betingelser, at kunne forene begge sider på meningsfulde måder i hverdagen. Men selvom den socialpædagogiske opgave i sin nutidige og historiske

sammenhæng handler om, at involvere børns selv- og medbestemmelse i hverdagens pædagogiske tilbud (madlavning, skole og fritidsaktiviteter, sengetider, leg mv.), så synes denne selv- og medbestemmelse stærkt begrænset på sikrede institutioner. I min afhandling var jeg nysgerrig efter, at undersøge hvordan denne modsætning får betydning i socialpædagogerne og børnenes hverdag. En hverdag hvor socialpædagogerne både skal kontrollere børnene (hvad de må, hvornår og hvordan) og samtidigt involvere og skabe betingelser for deres selv- og medbestemmelse på forskellig vis i hverdagens konflikter og samarbejder. Med baggrund i et daglig livsførelsesperspektiv (Holzkamp, 2016) er målet med undersøgelsen tosidet, idet min opmærksomhed både var rettet mod socialpædagogernes bestræbelser på at organisere den pædagogiske praksis og samtidigt også mod børnenes livsførelse og engagementer – som ofte opleves som forstyrrelser af disse organiseringer – set fra et 1.personsperspektiv.

I afhandlingen spurgte jeg konkret til:

Hvordan får modsætningen mellem bestræbelser om kontrol og pædagogiske intentioner om forandring betydning for børn og socialpædagogernes konflikter og samarbejde om hverdagen på en sikret institution?

Totalinstitutionen og det manglende blik for sammenhængen mellem den samfundsmæssige- og psykologiske proces

Som indledningsvis beskrevet i denne artikel kan vi se, at den anbringende praksis kan forstås som en paradoksal modsætning mellem kontrol/ straf på den ene side og socialpædagogisk behandling på den anden. Eksempelvis argumenterer nogle for øget kontrol og straf og andre for mere relations-baseret praksis med tillid og tolerance. Her ser vi en opdeling i enten det ene eller det andet. Bertel Ollmann problematiserer paradokser hvormed én eller flere elementer fremtræder uforenelige,

adskilte og som modstridende forhold (Ollmann, 2015: 21). I den paradoksale forståelse bliver forholdet mellem kontrolbestræbelser/ straf og sanktioner en paradoksal modstrid til de pædagogiske initiativer om behandling, terapi og selvudvikling. Det paradoksale forhold bliver betragtet som et statisk uforandret fænomen der hæmmer udvikling i praksis og hvor de deltagende efterlades hjælpeløse uden muligheder for at indvirke på at forene disse modstridende forhold på meningsfulde måder. For at overkomme udfordringen i denne forståelse, er der professionelle som argumenter for, at socialpædagoger bør arbejde konsistent, ensartet og efter evidensbaserede metoder i relationen til børnene (Mckellar & Andrew, 2013: 47). Men i praksis er det ikke muligt, at sky modsætninger. De er altid tilstede og må håndteres sammen i en praksis. Derfor foreslår Bertel Ollmann, at vi erstatter begrebet om paradokser med modsætninger (Ollmann, 2003; 2005). Dette vil jeg komme nærmere ind på i næste afsnit. Erving Goffmanns begreb om den totale institution er et eksempel på, at der kun er blik for den ene side af modsætningen. Begrebet kan vise os nogle af konsekvenserne ved de sikrede institutioners kontrolaspekt ved modtagelsesprocedurer, belønning, – og sanktionssystemer, skemalagte aktiviteter og stramtidsstyring mv. (Goffmann, 1967). Selvom begrebet om den totale institution kan vise nogle af aspekterne ved de sikrede institutioners kontrolbestræbelser så tilbyder begrebet samtidigt et fastlåst blik på de interne dynamikker i institutionen og overser udviklingsmulighederne i deres fælles konflikter og samarbejde om at få praksis til at fungere. Erving Goffmann forstod den totale institution sociologisk og erkendte selv, at der også var en psykologisk forudsætning i det som han dog ikke selv gik ind i (Goffmann, 1967: 42). Dertil er begrebet kritiseret for at overse hvorledes de samfundsmæssige, – politiske og økonomiske rationalitetsformer trænger ind og får betydning for den enkelte i hverdagen på institutionen (Hamre,

2015). Jeg vil i det næste argumentere for, at vi må forstå de samfundsmæssige betingelser og de subjektive handlinger som dialektisk forbundne i en hverdagspraksis og ikke adskilt.

Anbringelsen som en intern social relation og daglig livsførelse

I mine bestræbelser på at overkomme dikotomien mellem subjekt og samfund i de eksisterende forståelser, inddrager jeg Bertel Ollmanns dialektik (Ollmann, 2003) hvor der åbnes op for at se alternativer i den sociale praksis på de sikrede institutioner. I artiklen forstår jeg anbringelsen som en intern social relation. Denne interne sociale relation (principper for organisering af praksis) har en fortid, en nutid og en mulig fremtid som rummer modsætninger. Disse modsætning kan forstås som kontrolbestræbelser og socialpædagogiske intentioner om forandring der styrer og udvikler praksis. Pædagogerne må hele tiden balancere det modsætningsfyldte forhold mellem at kontrollere hvad børnene må, hvornår og hvordan som led i forvaringsopgaven, og samtidigt at arbejde med deres selv- og medbestemmelse i hverdagens praksis som et pædagogisk anliggende. Men hvor Bertel Ollmann (og for den sags skyld også Erving Goffmann) forstår denne interne sociale relation sociologisk, tilføjer jeg en socialpsykologisk dimension. Dette for at udforske hvad de deltagende (fra et 1.personsperspektiv) gør ved disse historiske modsætninger i en hverdagspraksis og hvad modsætningen betyder for dem. Denne psykologiske dimension betyder, at børnene og socialpædagogerne bringer en fortid med ind på institutionen, hvor de i et gensidigt forhold former denne modsætning men også selv formes af denne. Børnene og socialpædagogerne er i en kritisk psykologisk forståelse samfundsmæssige dvs. gennem deltagelse med til at producere, opretholde og forandre betingelserne i deres liv (Holzkamp, 2013). Der eksisterer dermed et dobbeltforhold dvs. en dialektisk bevægelse mellem at bør-

nene både er underkastet og medproducerende for deres betingelser gennem aktiv deltagelse (Holzkamp, 2005: 8). Børnene forsøger at integrere forskellige krav fra forskellige livsområder i en samlet daglig livsførelse (Holzkamp, 1998). Det vil med andre ord betyde, at børnenes deltagelse skal forstås i og på tværs af sociale sammenhænge hvor: "...The subjective meaning of a situation and how a subject engages in it depend on what part it forms of her ongoing everyday life ..." (Dreier, 2016: 16). Det enkelte barns handleevne er således relateret til dets potentiale for at leve med og under bestemte historiske og samfundsmæssige betingelser og i et fællesskab sammen med andre, at kunne udvide sin rådighed over betingelserne (Forchhammer & Nissen, 1994; Holzkamp, 1983; Maiers & Tolman, 1991; Nissen, 2002). I denne artikel vil man både se, at der handles restriktiv (Holzkamp, 2013: 24) dvs. Kortsigtet med udgangspunkt i egne særinteresser og almengjort udvidende med blik for de langsigtede og fælles interesser: "...The restrictive strategy appears to be the easiest to adopt for the short run. It means getting along with the "authorities" and generally receiving the benefit of the "good citizen." In the long run, however, it means helping to consolidate an unsatisfactory situation that can be the source of much unhappiness and misery [...] The generalized strategy responds to the real possibility of extending possibilities, thereby overcoming the irritations in one's subjective situation (Maiers & Tolman, 1991: 18). Det enkelte barn kan med andre ord forsøge at tage rådighed for sine livsbetingelser i den anbringende praksis for at ændre på dem, men står da i en potentiel mulighed for at komme i konflikt med potentielle magthavere (læs: socialpædagogerne) hvormed den enkeltes situation kan risikeres at forværres (Schraube, 2015: 541).

Konfliktuel samarbejde

Børnenes og socialpædagogernes håndtering af de modsætningsfyldte betingelser er trods de-

res forsøg på koordination både konfliktbetonet, harmonisk, kooperativt og konkurrerende. De må konstant forholde sig aktivt indgribende i forhold til de objektive og modsætningsfyldte betingelser i praksis. Denne aktive og indgribende handlen i forhold til de objektive betingelser giver anledning til et koordineret samarbejde med potentielle muligheder for konflikt.

“...Conflictual cooperation is our continued attempts at coordinating our work on concrete common causes under varied conditions. We engage in the work based on different contradictory aspects of the developing common causes. Our engagements in different aspects differentiates relevancies and perspectives, and these make the moving causes move. To maintain direction and relevancy for a cause, we must constantly rearrange our work and coordinate our contradictory, varying understandings and engagements. This goes on with a constantly possibility for conflict, which is sometimes realized...” (Axel, 2011, s. 75-76).

I artiklen vil vi se eksempler på, at praksis i en sikret institution er en sammensat praksis, hvor børnene og socialpædagerne har meget forskellige engagementer og interesser i den fælles sammenhæng. De forskellige engagementer i forskellige aspekter af den fælles sag i anbringelsen gør, at praksis forandrer og udvikler sig med deres deltagelse. Børnene og socialpædagerne må derved hele tiden variere og koordinere deres deltagelse for at få praksis til at fungere i overensstemmelse med deres forskellige engagementer. Jeg vil i det næste vise eksempler på denne konfliktualitet og samarbejde i deres fælles bestræbelser på at få den fælles sag til at fungere i deres håndtering af modsætninger.

Metodologi

Forskningsprojektet er udført som en socialpsykologisk praksisforskning, et feltarbejde der bygger på deltagerobservationer på en sikret institution i Danmark. I denne undersøgelse har jeg fulgt 13 børn og 10 socialpædago-

ger i en periode på over et år. Det empiriske materiale består hovedsageligt af deltagende observationsbeskrivelser og kvalitative interviews. Nogle interviews er gennemført på børnenes værelser hvorimod andre er nedskrevet og udarbejdet under hverdagens aktiviteter. I denne artikel vil vi blive præsenteret for observationsbeskrivelser fra en måltidssituation og en skolesammenhæng. For yderligere metodologiske beskrivelser kan henvises til afhandlingens kapitel 5: Metodiske overvejelser (Hoffmann, 2018).

Socialpædagogers kontrol med hverdagen

På en sikret institution er der mange regler og rutiner som skal overholdes. I lighed med Erving Goffmanns beskrivelser af totalinstitutionen, så afvikles alle hverdagens gøremål på bureaukratisk vis under samme officielle myndigheders mål på ét samlet sted. Dermed nedbrydes barrierer mellem områder (hvor man sover, spiser, arbejder, holder fri mv.) der normalt er adskilt i menneskers liv (Goffmann, 1967: 13). På en sikret institution er det socialpædagogernes opgave, at bevare kontrol med børnenes kroppe og engagementer i tid og rum (hvad de må, hvornår og hvordan) i henhold til institutionens skemalægning og klokkeslæt. Men børnenes engagementer forstyrrer sommetider socialpædagogernes opgave med at opretholde institutionens husorden og børnene opleves dermed som modstand i pædagogisk praksis. Selv når børnenes engagementer gør modstand i pædagogisk praksis, så søger socialpædagerne, at involvere deres selv- og medbestemmelse på forskellig vis. Denne disciplinerings- og normaliseringsproces beskrives af Michel Foucault som mere moderne og raffinerede teknologier (pædagogiske invitationer) til disciplinering af de anbragtes krop og sind i forhold til tidligere tiders ensidige fokus på korporlig afstraffelse (Foucault, 1979). Socialpædagogernes pædagogiske invitationer muliggør, at der kan udvikles konfliktuelle

forhandlinger mellem børnene og socialpædagogerne om hvad børnene skal, hvornår og hvordan. Børnene søger med andre ord indflydelse og dette muliggøres i socialpædagogernes pædagogiske invitationer. Dermed konstitueres relationerne mellem børnene og socialpædagogerne i et spændingsfelt mellem de restriktive rammer og deres individuelle engagementer i den fælles sammenhæng.

I det første empiriske eksempel vil vi se, at bevægelser og overgange mellem hverdagens arrangementer formes af socialpædagogernes kontrolbestræbelser med børnenes kroppe i tid og rum. Disse kontrolbestræbelser ses i socialpædagogernes særlige forsøg på organisering af børnene i overgange mellem hverdagens arrangementer. Men som vi skal se i det følgende, så forhandles og formes disse overgange af deres gensidige konflikter og samarbejde om at få den fælles sammenhæng til at fungere. Dermed opstår der alternativer til den planlagte praksis.

Morgenmaden er overstået, og jeg følger Atef og Ali sammen med to socialpædagoger over i undervisningscentret. På vejen over går børnene bag ved os. De hvisker med hinanden, og pædagogen siger flere gange, at de skal stoppe. Atef, som er en dreng med anden etnisk baggrund end dansk, er meget veltrænet og går sådan lidt firkanteret i sin gang med armene spredt ud til siderne. Drengenes hvisken og deres tilbagetrukkethed fra socialpædagogerne ved at gå bagved, er noget, jeg har observeret som en mere eller mindre generel adfærd i overgange mellem institutionen og Undervisningscentret. Drengene signalerer med tydelighed deres opfattelse af et "dem og os" i deres bevægelse sammen med socialpædagogerne. Drengene med Atef i front er begyndt at grine. Det virker, som om alt det her med hvisken og hemmelighederne, er en del af det pres og drillerier, som børnene kan lægge på socialpædagogerne.

I ovenstående eksempel bevæger vi os fra døgnafsnittet og ud gennem yderlågen for at komme over i undervisningscentret. Her passerer vi yderlågen og en mindre vej, som

socialpædagogerne er bekymret for at skulle krydse sammen med børnene. Dette skyldes, at der tidligere er børn som er flygtet i denne overgang. Enten ved selv at være løbet eller ved at være blevet samlet op i en bil af andre fra gademiljøet. Den fysiske overgang er strengt kontrolleret af socialpædagogerne. Det metervise høje hegn med kameraovervågning understøtter denne fornemmelse. Børnene behandles som fanger i overgangen mellem steder, men den "farlige" vej som skal passeres mellem disse steder viser, at det også er en almindelig døgninstitution for børn. En sådan "farlig" passage ville man ikke møde i et almindeligt fængsel og den rummer mulighed for potentielle fremtidige uforudsigeligheder som socialpædagogerne må håndtere med pædagogiske virkemidler. Socialpædagogerne må korrigere og søge at disciplinere børnenes adfærd (hvad de må) på mere raffinerede måder gennem dialog for at imødekomme en mulig problematisk udvikling i deres fælles passage. Dette ser vi når der tysses på børnene. Overgangen rummer muligheder for pædagogiske udfordringer for socialpædagogerne i form af flugt og tab af kontrol med børnenes kroppe i tid og rum, og dette tab søges imødekommet med irettesættelser. Usikkerheden om hvorvidt børnenes hviskeri skyldes aktuelle planer om flugt eller andre drillerier i fremtiden indikerer, at børnene har en fornemmelse for, at overgangen kan udnyttes til at udfordre socialpædagogernes oplevelser af tab af kontrol med børnene. Socialpædagogernes bestræbelser på at styre og kontrollere en udvikling i pædagogisk praksis, er almindeligvis kendt som en stor del af socialpædagogisk arbejde. Det handler ikke kun om at kontrollere hvad der sker "nu og her" men mest af alt om, hvad det der sker nu, kan betyde for en endnu ukendt fremtid.

I det næste skal vi se, at hviskeriet ikke handlede om flugtforsøg men om en udfordring af en pædagogstuderende. Børnenes udfordring af den pædagogstuderende giver anledning til bekymringer om tab af kontrol

hos de ansatte. Denne bekymring om tab af kontrol med børnene håndteres med dialogisk forhandlende virkemidler hvor selv- og medbestemmelse involveres på kontrollerende måder i en fodboldkonkurrence. Her søger socialpædagogerne ligesom i det forrige, at være på forkant med udviklingen i en sammenhæng, som synes svær at styre og kontrollere.

Konfrontationen – “Jeg kan smadre dig i fodbold”

Så snart vi er ankommet til gårdspladsen, råber Atef over til de tre faglærere: “Hey, Gummi”. De tre faglærere er fordelt på én pædagogstuderende (Laus) (alderen i slut 20 érne) og to fastansatte socialpædagogerne med mange års erfaring på institutionen. Jeg vender mig om og ser på Atef og tilbage på faglærerne. Umiddelbar kan jeg se på Laus (den ene af faglærerne), at han får et bekymret ansigtsudtryk. Laus er tydeligt presset og siger ingenting. Den ældre ansatte på værkstedet og underviseren fra træningscentret kommer straks Laus til undsætning. Atef går, modsat Ali, meget tæt på Laus og siger flere gange: “Gummi”. Gummi er tilsyneladende et øgenavn, Laus har haft et stykke tid, og måske har Laus ventet på denne situation i dag. Laus siger tydeligt stop og forsøger at bevare fatningen: “Jeg vil ikke have, du kalder mig det, tal ordentligt”. Atef responderer igen med øgenavnet gummi på en smilende, men provokerende måde. Atef står nu kun ca. 10 cm fra Laus’ hoved. En situation er ved at tilspidse sig. Det andet barn står ved siden af, og det samme gør de andre socialpædagoger. Den ældre socialpædagog fra værkstedet siger til Atef: “Du er jo en vatarm, du er jo pisse misundelig på ham”. Atef responderer: “Hold nu kæft, gu er jeg ej. Jeg har nogle syge arme”. Atef siger til Laus: “Jeg kan smadre dig i fodbold”. Laus siger: “OK. Hvis jeg vinder, så stopper du med at kalde mig øgenavne”? Atef svarer ikke. Laus responderer med det samme igen og Atef svarer: “Men du vinder ikke”.

Det er ikke usædvanligt, at anbragte børn udfordrer og undersøger grænserne for hvad socialpædagogerne kan kontrollere. Disse udfordringer kan tage meget forskellige former. Lige fra trusler om fysiske overgreb på de

ansatte til selvskade i forskellige variationer. Socialpædagogers vurderinger af børns trusler er meget forskellige og kan sommetider føre til fysiske konfrontationer som i ovenstående. Disse konfrontationer kan opleves som ubehagelige og farlige. Det er eksempelvis ikke ualmindeligt, at truende situationer over længere perioder kan være årsag til posttraumatisk stress hos de socialpædagoger, som arbejder i døgninstitutioner. Socialpædagogers vurderinger af risici bygger på den enkeltes intuition og dømmekraft i hver enkelt situation. Disse udfordringer søges håndteret med pædagogiske virkemidler gennem dialog og forhandling for at undgå fysiske magtanvendelser, hvor magten stivner, pædagogikken fejler og hvor kontrollen overtager i relationen. På sikrede institutioner er de fysiske artefakter særligt fremtrædende (låste døre og hegn) og de pædagogiske muligheder for inddragelse af børns selv- og medbestemmelse er særligt udfordret. Børnene kan ikke inviteres på gåtur i skoven, stranden eller tage på indkøb med socialpædagogerne for at skabe adspredelse og styrke deres indbyrdes forhold, som man vil kunne se i andre typer af døgninstitutioner. Pædagogikken er låst til matriklen og hverdagens regler og rutiner søges styret og kontrolleret på klokkeslæt af socialpædagogerne med få muligheder for variation. Denne “låsthed” som vist i eksemplet kan sommetider udvikle sig til nogle ubehagelige konfrontationer mellem indsatte og ansatte. I disse konfrontationer vil man ofte kunne se, at de pædagogiske virkemidler bygger på en intuitiv og erfaringsbaseret risikovurdering hvormed det oplevede tab af kontrol søges genetableret. Sommetider vil man kunne se, at pædagogiske initiativer som har fokus på kontrol og genetablering af kontrol, kan have den modsatte effekt end forventet og føre til en eskalering af konflikter.

Atefs konfrontation om øgenavnet “gummi” til den pædagogstuderende Laus, kan opleves som et tab af kontrol med børnene. Et tab af kontrol som virker ubehageligt og farligt.

Laus's reaktion på øgenavnet gummi håndteres med bekymring for en fremtid med dette øgenavn hvormed Atefs adfærd skal disciplineres og tæmmes på en pædagogisk måde i en fodboldkamp.

I det næste skal vi se, at selvom Laus søger at styre en udvikling i deres relation og komme tab af kontrol og ubehag til livs, så eskalerer deres konflikt mellem hinanden. Den pædagogstuderende, de to børn og jeg selv går over i hallen.

Laus siger: "Okay, lad os komme i gang"

Atef er tydeligt oppe at køre og meget aggressiv. Han spiller med bolden alene og varmer op. Han er på ingen måde interesseret i samspil. Jeg forsøger flere gange at opnå en relationel kontakt med lidt samspil, men Atef er fuldt optaget af sit eget spil. "Okay, lad os komme i gang", siger Laus, som er lidt utålmodig og tydeligt opsat på "at få det her overstået". Efter 10 min spil taber børnene hurtigt pusten og er tydeligt bagud på kondition. Første halvleg slutter 5-2 til Laus og mig. Atef bliver mere og mere hård i sin fremfærd på banen med tacklinger og lignende, i takt med at hans manglende kondition sætter ind. Ali er mere afdæmpet. Hans kondition er meget dårlig, og han er tydeligvis heller ikke ligeså opsat på at vinde. Han lægger sig ned flere gange og beder om pause. [...] De sidste mål scores, og Laus og jeg vinder 10 – 3. Atef er nu meget aggressiv og begynder provokerende at kalde Laus "Gummi" igen. Laus er presset. Han samler bolden op, og han og Atef går helt tæt på hinanden, så hovederne næsten rører hinanden med kun et papirstykkets afstand i mellem dem." Uanset hvad skal du ikke kalde mig "Gummi", siger Laus. Atef responderer provokerende tilbage: "Gummi".

Atefs opfordring om fodbold, kan forstås som et forsøg på at skabe indflydelse og rådighed over dagens aktiviteter. Det kan opfattes som, at han gerne vil den pædagogstuderende i en fælles aktivitet som kunne have budt på fælles sjov og leg. Men Fodboldkampen gribes af Laus som et pædagogisk initiativ med et indlejret konkurrenceelement hvor vinderen bestemmer og hvor Laus tilbageerobrer kon-

trollen. Fodboldkampen udvikler sig aggressivt og derved spænder den pædagogiske intention om fodbold ben for deres mulighed for, at gribe 'kampen' som fælles leg og sjov der kan styrke den gode relation mellem dem. Her ser vi, at kontrolbestrebelse af børnene farver den pædagogiske relation på en måde, hvor de pædagogiske muligheder synes tabte.

Remoulade på væggen

I socialpædagogisk praksis vil man almindeligvis opleve, at der opstår mange konflikter mellem socialpædagoger og de anbragte børn. Disse konflikter vil ofte handle om, at socialpædagogerne forsøger at kontrollere hvad børnene må, hvornår og hvordan og at børnenes engagementer strider mod dette. Sengetider er et udmærket eksempel herpå (Schwartz, 2014, s. 177). Det er ikke ualmindeligt, at børns udfordringer af socialpædagogernes kontrol med hverdagen, kan opfattes som provokationer eller foranlediget af psykiske problemer hos børnene (Roesch-Marsh, 2014). Man vil derfor som en naturlig følge af børnenes baggrund (diagnoser og levede erfaringer fra deres opvækstmiljø) i sammenhæng med de restriktive betingelser på institutionen se, at socialpædagoger vil møde børns opfordringer som problematiske og som en entydig udfordring af deres kontrol med hverdagens rutiner. Et sådan entydigt perspektiv overser, at børns perspektiver er processuelle, flertydige og kontekstafhængige (Warming, 2011) og kan have mange og forandrende formål for børnene i takt med udviklingen i en konflikt. Dermed kan socialpædagoger komme til, at overse de pædagogiske udviklingsmuligheder i relationen til børnene.

I det næste empiriske eksempel vil jeg vise, at børnenes opfordringer mødes af socialpædagogerne som en udfordring. Samt at socialpædagogerne håndterer disse opfordringer med forskellige pædagogiske strategier for at genvinde det oplevede tab af kontrol. Selvom der ofte argumenteres for i politiske sammen-

hænge, at udfordringer med anbragte børn skal håndteres med ens og fælles pædagogiske strategier, så vil vi se, at socialpædagogerne hele tiden må forhandle og koordinere deres varierende forståelser af situationen i et konfliktuelt samarbejde om at få praksis til at fungere med de anbragte.

Kl. er nu 18:45, og aftensmaden er ved at være færdig. Bordet er dækket og det hele er ved at være klar. Børnene befinder sig på værelset som sædvanligt, indtil maden er færdig. Pludselig opdager socialpædagogen Ahmet, at der er smurt remoulade på væggen ude på gangen, på tavlen, på gulvet, mv. Det ligner, at en hel remouladeflaske er tømt på én gang ud over det hele. socialpædagogerne begynder forsigtigt at tale med hinanden om, hvad de skal stille op med det. Jeg går selv ud på gangen flere gange og kikker nysgerrigt på det. Ahmet, der har opdaget det, siger til kollegerne, at der ikke bliver serveret mad, før det er tørret væk. Jeg kan se på Kirsten og Christian, at de umiddelbart er lidt bekymret for den beslutning, Ahmet har truffet på egen hånd. Og de kommenterer ikke på hans krav. Ahmet går ned ad gangen og banker på dørene med en kraftig hånd, alt imens han højlydt råber, at maden er aflyst indtil remouladen, er fjernet.

I eksemplet ser vi, at der er tørret remoulade på væggen. Dette kan vi forstå som en anonym kommentar eller en opfordring ind i den fælles sammenhæng. Når jeg vælger at betegne det som en anonym kommentar ind i den fælles sammenhæng, så er det fordi, at vi ikke kan vide hvad barnets reelle hensigt var eller er. Hvis socialpædagogerne vil være nysgerrige på barnets hensigt og perspektiver, er de nødt til at indgå i en dialog med pædagogiske hensigter. Men opfordringen imødekommes/ handles på som en udfordring af kontrolbestrebelse hvormed den ene socialpædagog skærper de restriktive sammenhænge ved at aflyse maden i en kollektiv sanktion. Kollektive sanktioner er almindeligvis kendt som, at optrappe konflikter mellem børn og socialpædagoger (Schultz, Bechgaard, & Dahl, 2015). Her må vi forstå Ahmet's kollektive sanktion som et forsøg

på at erobre kontrol med børnenes handling "nu og her" og samtidigt styre en udvikling i praksis, hvor 'oplevet' tab af kontrol med situationen genvindes. Hurtige pædagogiske vurderinger af risici og modreaktioner på børns opfordringer i socialpædagogisk praksis, kan måske af nogen opfattes som en adfærdskorrigerende fast hånd som disse børn har brug for. Men i socialpædagogisk praksis vil forhastede beslutninger i pressede situationer i højere grad komme til at bero på den enkelte socialpædagogs følelsesmæssige intuition og dømmekraft i stedet for faglige vurderinger og sparring mellem socialpædagogerne. I lighed med det empiriske eksempel fra fodboldkampen i det forrige afsnit, så skærper det konflikter, når der handles pædagogisk med baggrund i 'oplevet' tab af kontrol med situationen. Her indfinder det pædagogiske sig som et forsøg på at tilbageerobre denne kontrol med kontrol. Ahmets pædagogiske tilgang ser ud til at blive mødt med skepsis af hans kolleger og det vil vise sig, at sådanne pædagogiske tilgange skærper konflikter mellem de anbragte og socialpædagogerne.

Ali begynder at fylde sin tallerken

Ali kommer ind i alrummet før Ahmet kommer tilbage fra gangen. Ali sætter sig ved det [...] fuldt dækkede aftenbord og siger højt: "Det var ikke mig der gjorde det". Han begynder at fylde sin tallerken. Først prøver Kirsten forsigtigt at stoppe ham med dialog og står ved siden af Ali, der sidder ved bordet. Ali reagerer ikke på hendes tilstedeværelse og begynder, insisterende, at tage mad på sin tallerken, trods Kirstens tilstedeværelse ved siden af ham. Ahmet kommer ind i alrummet og overtager vedholdende Kirstens plads uden dialog de to imellem. [...] Han bliver vred og markerer i kropssprog og verbalt, at Ali ikke skal spise og tager fat i tallerkenen med mad på, som de trækker i fra hver sin side. Ali holder tydeligvis godt fast i sin tallerken, selvom Ahmet forsøger at fjerne den. Ahmet giver slip og forsøger i stedet at overtale ham. Kirsten og Christian er tydeligt

bekymrede bagved i køkkenet og er tilskuere, alt imens de afventer Ahmet.

Ali accepterer ikke Ahmets kollektive sanktion og søger at få udvidet rådighed over beslutningen om måltidet i den fælles sammenhæng. Ali søger her at få rådighed over Ahmets beslutning om måltidet på egen hånd og fylder sin tallerken trods Ahmets skærpelse af kontrolbestræbelserne af børnenes kroppe i måltidet. Ali's forsøg på at tage rådighed for sine betingelser er ikke risikofrit, da det kan ende i en konflikt hvormed socialpædagogerne vil øge kontrollen med Ali's krop i en fysisk magtanvendelse. Dette kan betyde, at Ali forværrer sin egen situation med flere mulige sanktioner og sigtelser i den anbringende praksis. Når socialpædagoger retter kollektive sanktioner mod grupper af anbragte børn, så vanskeliggøres de pædagogiske hensigter om, at tage afsæt i det enkelte barn og dets perspektiver i den anbringende praksis. Når børns selvstændige perspektiver på den fælles praksis ikke inddrages i den pædagogiske sammenhæng, ser vi, at fælleskabet udfordres af de kollektive sanktioner. Børn modarbejder ikke provokativt, men fordi sanktionerne stiller sig uretfærdigt og i vejen for deres interesser.

“sværger ved koranen, at jeg ikke har gjort det”

Ismail er ny dreng i huset. Han er også inde i stuen nu og begynder at råbe op og går stressende rundt i rummet. Situationen spidser lynhurtigt til, og det hele bliver endnu mere kaotisk. Stemningen er rå, og man kan mærke, at det hele er ved at kulminere i en større konflikt mellem socialpædagogerne og børnene. Badru kommer ind i stuen nu. Han råber: “Sværger ved Koranen, at jeg ikke har gjort det”. Ahmet er tydeligvis oprørt og truer børnene med at smide al den nylavede mad i skraldespanden, hvis ikke Ali stopper med at spise. Han rækker ind over bordet og tager salatskålen. Nu går han hen til skraldespanden og smider al den nylavede salat ud i den sorte affaldsspand. Derefter går han med raske skridt hen og tager fat i fadet med alt

kødet. Den anden pædagog, Christian, stopper ham og stiller sig i vejen for ham og siger: “Du smider fandeme ikke maden ud”. Det to skændes nu højlydt ved skraldespanden om, hvordan der skal sanktioneres over for børnene. Med børnene, Kirsten og mig som tilskuere. Kirsten siger også, at der ikke spises før remouladen er tørret op og gjort rent, men bakker nu stille og roligt ud af sin erklærede opbakning til Ahmet og beder alle sætte sig ned ved bordet. Badru angriber Kirsten verbalt og råber: “Hvorfor skifter du mening hvert 5. min”? Hun svarer ikke rigtigt, og Badru får ikke nogen forklaring. Ahmet har nu opdaget, at han er i undertal og ikke har kollegernes opbakning. Kirsten og Christian bakker ikke op om hans sanktioner med at smide maden ud. Han sætter kødfadet tilbage på bordet og sætter sig.

I eksemplet ser vi, at de to andre børn er kommet ind i alrummet og tager del i den fælles konflikt om måltidet, hvor selve konflikten handler om Ahmets kollektive sanktion. Børnene forhandler og koordinerer deres fælles bestræbelse om at søge rådighed over Ahmets beslutning. Kollektive sanktioner er problematiske, da de ofte trækker andre børn ind i konflikter som de i første omgang ikke er en del af. Konfliktniveauet forstærkes yderligere af, at børnene ikke kan komme væk fra situationen som i andre typer af socialpædagogiske sammenhænge, da børnene er indespærret. Ahmets forsøg på kontrol med børnenes kroppe i tid og rum forhandles af børnene. De søger rådighed over beslutningen og dette skærper Ahmets kontrolbestræbelser af deres fælles sammenhæng hvor dialog og medinddragelse synes udeblevet til fordel for straf. Christian, Ahmet og Kirsten må koordinere deres konfliktfyldte forståelser af situationen og dermed deres pædagogiske strategier, i forhold til de forandrende og modsætningsfyldte betingelser. Disse varierende håndteringer af den fælles sag, skal forstås som deres fælles bestræbelser på at håndtere kontrolbestræbelserne af børnene i den sikrede sammenhæng samtidigt med, at de må gøre dette med pædagogiske hensigter for at konflikten nedtrappes.

Udvidet handlen

Vi sætter os nu alle sammen om spisebordet (Kirsten, Christian, Ahmet, Badru, Ali, Ismail og mig selv. Atef mangler fortsat) Atef er fortsat på sit værelse. Drengen Badru har i, mellemtiden rejst sig og har ryddet op og gjort rent på gangen. Efter 5 min kommer Atef ind og sætter sig ved bordet. Atef vil ikke spise. Han siger, at han fortsat ikke er sulten efter pandekagerne, vi har spist tidligere på dagen. Atef sidder nu og ser på de andre spiser. Han trykker gafflen voldsomt ned i bordet og laver store hakker heri. Man kan se, at gafflen bliver helt skæv. Han er tydeligt anspændt. Snakken går på lidt forskellige og helt ufarlige emner. Efter ca. 5 min rejser alle fire børn sig og siger tak for mad.

Som det ses i ovenstående, afsluttes konflikten. Socialpædagogernes konfliktfyldte forståelser i håndteringen af børnene i den fælles sammenhæng, har ikke umuliggjort de pædagogiske bestræbelser. Deres konfliktfyldte forståelser af de forskellige pædagogiske principper viser, at der er mere på spil end deres bestræbelse på kontrol med børnene. Badrus handling kan ses i forlængelse af dette indtryk. Det er fortsat uvist, hvem der har hældt remoulade ud på væggen, men Badru ser ud til at handle ud fra det fælles bedste for at få måltidet til at fungere. I forhold til at se de pædagogiske muligheder er det klart, at der i Badrus investering i fællesskabet opstår muligheder for forsoning. Her kunne socialpædagogerne have grebet Badrus initiativ med pædagogiske muligheder. Men initiativet efterlades uden yderligere forsoning børnene og socialpædagogerne imellem. I eksemplet bliver det tydeligt, at ensartede pædagogiske metoder ikke er muliggjort idet, at socialpædagogerne hele tiden må variere og koordinere deres deltagelse i henhold til udviklingen i konflikten. Her er børnenes adfærd ikke alene formet af de pædagogiske metoder, men formet af deres anliggender og forhandlinger i den fælles sammenhæng.

Afsluttende opsamling

Min forskningsinteresse i Ph.d. afhandlingen var rettet mod, at skabe ny teoretisk og praktisk forståelse for forholdet mellem behandling og straf fra et hverdagslivsperspektiv med afsæt i praksisrelevante begreber. I afhandlingen har jeg benævnt denne modstrid som kontrolbestræbelser og pædagogiske intentioner om forandring. Hvor tidligere forskning har haft et ensidig fokus på kontrol/ straf funktionen og konsekvenserne eller det pædagogiske, så har min forskning haft fokus på at undersøge hvordan modsigelsen har betydning, tillægges mening og bliver håndteret i hverdagens forskellige praksissammenhænge fra et 1. persons perspektiv.

Med denne artikel er mit formål, at give et indblik i hvordan konflikter og samarbejde kan forstås i lyset af socialpædagogernes bestræbelser på kontrol med børnenes engagementer i tid og rum (hvad de må, hvornår og hvordan) og samtidige pædagogiske intentioner om at inddrage dem i grader af selv- og medbestemmelse. I artiklen har jeg vist, at praksis på en sikret institution er en sammensat praksis, hvor børnene og socialpædagogerne har meget forskellige engagementer og interesser i den fælles sammenhæng. Det kan være vanskeligt at inddrage det enkelte barns perspektiver når socialpædagogerne søger at bevare kontrol med børnene. Her kan vi forstå socialpædagogernes konflikter og samarbejder med børnene og hinanden, som et forhold, der er ansporet af den historiske modsætning mellem kontrolbestræbelser og pædagogiske intentioner i den anbringende praksis. I forskningslitteraturen diskuteres det, om det overhovedet er muligt at arbejde pædagogisk behandlende og samtidigt kontrollerende og straffende i den samme praksis. Gennem artiklens eksempler tydeliggøres det, at det kan man godt, men at der er et stort behov for, at socialpædagogerne kan forene begge sider på meningsfulde måder i et samarbejde med de anbragte børn. Når social-

pædagogernes kontrolbestræbelser af børnene tager form af konkurrence mellem indsatte og ansatte (som vi så i fodboldkampen) eller som kollektive sanktioner (som vi så i remoulade-eksemplet), så farver kontrolbestræbelserne pædagogikken på måder, hvor de restriktive sammenhænge skærpes og de pædagogiske muligheder for samarbejdende selv- og medbestemmelse begrænses. I faglige sammenhænge bliver der ofte argumenteret for, at pædagoger må arbejde efter fælles metodiske tilgange til anbragte børn i konfliktsituationer. I eksemplerne er det tydeligt, at socialpædagogerne ikke kan arbejde efter fælles standarder og metoder idet praksis kontinuerligt forandrer sig i uforudsete retninger. Her bliver det væsentligt, at socialpædagogerne løbende koordinerer og varierer deres bestræbelser på samarbejde med de anbragte og hinanden, hvor de pædagogiske udviklingsmuligheder gribes under de kontrollerende omstændigheder. Gennem det seneste år 2018/19, har man i politiske sammenhænge set, at der argumenteres for øgede magtbeføjelser til de sikrede institutioner. Politikkerne taler de øgede magtbeføjelser frem som en nødvendighed for, at den pædagogiske opgave skal kunne lykkes nu og i fremtiden. Disse øgede magtbeføjelser betyder eksempelvis, at socialpædagogerne får øgede muligheder for straf og sanktioner i bestræbelserne på kontrol med de anbragte børn i den pædagogiske sammenhæng. I de præsenterede analyser i denne artikel ser det i modsætning hertil ud til, at der er et behov for en større opmærksomhed på de pædagogiske udviklingsmuligheder som allerede er tilstede i den pædagogiske praksis. Når børnene mødes med kollektive sanktioner i stedet for en invitation til dialog og medbestemmelse, så farves pædagogikken på en særlig hård måde hvor konflikter optrappes og de pædagogiske muligheder udebliver.

Litteratur

- Axel, E. (2011). Conflictual Cooperation. *Nordic Psychology*, 63, 56-78.
- Barry, M. & Moodie, K. (2008). *This isn't the road I want to go down: Young people's experiences of secure care*. Glasgow: Who Cares? Scotland.
- Bengtsson, T. (2012). *Youth behind bars An ethnographic study of youth confined in secure care institutions in Denmark*. University of Copenhagen.
- Bryderup, I. (2010). Ungdomskriminalitet, socialpolitik og socialpædagogik: biografiske interview med unge om straf og behandling. KLIM. Børne- og Socialministeriet. (2017). Bekendtgørelse af lov om voksenansvar for anbragte børn og unge jf. lovbekendtgørelse nr. 619 af 8. juni 2016.
- Børne- og Socialministeriet. (2018). Bekendtgørelse af lov om social service, jf. lovbekendtgørelse nr. 988 af 17. august 2017.
- Enell, S. (2016). Young people in limbo: perceptions of self-presentations when being assessed in secure accommodation. *Nordic Social Work Research*, 6(1), 22-37.
- Enell, S. (2017). 'I got to know myself better, my failings and fault': Young people's understandings of being assessed in secure accommodation. *Nordic Journal of Youth Research*, 25(2), 124-140.
- Forchhammer, H.B. (2001). Interviewet som handlesammenhæng. *Nordiske Udcast*, 1(01), 23-32.
- Goffmann, E. (1967). *Anstalt og Menneske*. Paludans fiol-bibliotek.
- Hamre, B. (2015). Goffmanns totalinstitution set i en dispositivoptik. *Psyke & Logos*, 36, 12-27.
- Henriksen, A.-K. (2017a). *Confined to Care: Girls' Gendered Vulnerabilities in Secure Institutions*. *Young*, 26(5), 1-17.
- Henriksen, A.-K. (2017b). *Vulnerable Girls and Dangerous Boys: Gendered Practices of Discipline in Secure Care*. *YOUNG*.
- Hoffmann, M. (2018) *Pædagogik Bag Tremmer – unges hverdagsliv på en sikret institution mellem bestræbelser om kontrol og pædagogiske intentioner om forandring*. Ph.d.-skolen for Mennesker og Teknologi: Roskilde Universitetsforlag. 270 s.
- Holzcamp, K. (1983). *Grundlegung der psychologie*. Campus Verlag GmbH Frankfurt: Main.

- Holzcamp, K. (1998). Daglig livsførelse som subjektvidenskabeligt grundkoncept. *Nordiske Udkast*, Årg. 26, n, 3-31.
- Holzcamp, K. (2005). Mennesket som subjekt for videnskabelig metodik. *Nordisk Udkast*, 2, 5-33.
- Holzcamp, K. (2013) Basic Concepts of Critical Psychology. In U. Osterkamp & E. Schraube (Eds.), *Psychology from the Standpoint of the Subject (19-27)* Palgrave Macmillan. London.
- Holzcamp, K. (2016). Conduct of Everyday Life as a Basic Concept of Critical Psychology. I Schraube, E., & Højholt, C. (Eds.), *Psychology and the conduct of everyday life* (pp. 65-98). New York.
- Jensen, S.M. (2018) Magtmidler må aldrig erstatte socialpædagogik. *Socialpædagogen Online*. 14-2018 / 22. oktober 2018.
- Kyvsgaard, B. (1998). *Den kriminelle karriere*. Kbh.: Jurist- og Økonomforbundet.
- Maiers, W., & Tolman, C.W. (1991). *Critical psychology; Contributions to an historical science of the subject*. Cambridge university press.
- Ollmann, B. (2003). *Dance of The Dialectic: Steps in Marx 's Method*. University of Illinois Press.
- Ollmann, B. (2015). marxism and the philosophy of internal relations; or, how to replace the mysterious 'paradox' with 'contradictions' that can be studied and resolved. *Capital and Class*, 39 (1), 7-23.
- McKellar, A., & Andrew, K. (2013). Key Working and the quality of relationships in secure accommodation. *Scottish Journal of Residential Child Care*, 12(1), 46-57.
- Nissen, M. (2002). Det Kritiske Subjekt. *Psyke & Logos*, 23, 65-85.
- Pollack, S. (2009). "You Can't Have It Both Ways". *Punishment and Treatment of Imprisoned Women*. *Journal of Progressive Human Services*, 20(2), 12-28.
- Rasmussen, K.L., Espersen, D.L., Sørensen, L.M., & Thomsen, A.S. (2005). Ungdomssanktionen i kvalitativ belysning – ti unge og ni institutioner. København.
- Rose, J. (2002). *Working with young people in secure accommodation: from chaos to culture*. East Sussex: Routledge.
- Schraube, E. (2015). *Why theory matters: Analytical strategies of Critical Psychology*.
- Schultz, F., Bechgaard, K., & Dahl, S. (2015). Jeg var faktisk en god dreng engang – unge fortæller om deres oplevelser med at være frihedsberøvet. København V.
- Smith, M. & Milligan, I. (2004). The expansion of secure accommodation in Scotland: In the best interests of the child? *Youth Justice*, 4(3), 178-191.
- UNICEF. (1989). *Convention on the Rights of the Child*. Retrieved from <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CRC.asp> x
- Vogel, M. (2012). *Särskilda ungdomshem och vårdkedjor: Om ungdomar, kön, klass och etnicitet*. Stockholm University.
- Warming, H. (2011). *Børneperspektiver – Børn som ligeværdige medspillere i socialt og pædagogisk arbejde*. København: Akademisk Forlag.